

a közönség az a része, mely tanács nélkül szűkülökdi, ki ügyvédet nem bir fizetni, ki előtt még a bíróság ajtaja is a hétnek hat napján zárva van, örül, hogy a rendőrkapitányi hivatal minden ügyében bíról, tanácsadól bármikor megtalálja, nem zárkozik el úgyszólván a közszükség előtt, s valóban az a csoda, hogy csak annyi restancia van és különösen, hogy az is olyan természetű, melylyel senkinek injuria nem okoztatik!

A nélkül tehát, hogy a meglevő bajt semminek venni akarnók, egyrésztől ki merjük mondani, hogy a mi a rendőrkapitányi hivatal restanciáit nem tekintjük olyan calamitásnak, mely akár magát e hivatalt, akár a városi hatóságot súlyosan terhelhetné; azon lehet segíteni egy kis jóakarattal, egy kis utánnézéssel, mindenek felett pedig azzal, hogy mindezen ügyek egyetlen kézben összpontosítsanak, s ennek a kéznek módok nyújtassanak, hogy azokat feldolgozhassa, ha másként nem lehet; segélyadással és különösen úgy, hogy a kórházügyekkel foglalkozó egyén bárki legyen is az, egyéb dologgal ne terheltsék, mert a tapasztalás bizonyítja, hogy az egy embernek minden idejét igénybe veszi; másrésztől pedig azon reményünknek adunk kifejezést, hogy ez év elejétől fogva, miután a kezelés most már rendben megy, a mostanihoz hasonló állapotok előállni nem fognak.

Czikkünket pedig befejezzük azon ohajtással, vajha megérnénk már egyszer mindnyáján odáig, hogy dicsőségünket ne egymás rovására keresnők s ne ott, hol a dicsőség nem szokott teremni.

A visszavonás nagyra nem segít, azt utoljára is keserűn szokta megsiratni, egyes úgy, mint a társadalom. B. S.

Egy a növényország léghajósai közül.

— Hannsz István. —

A növényes család, melyet Louis Claude Maria Richard francia növénytudós (élt 1754—1821.) fészkes virágúnak (Synanthereae) nevezett el, gróf G. E. Auckland részéről Compositae nevet kapott. Mindkét növénytudós a természetes osztályozási rendszernek, a Jussieu-félének levén híve, a külső megjelenés (habitus) tekintetbe vételével állították ki e család suitját, vagyis azokat sorozták együvé, melyeknél egy fészkesben több virág van egyenél; de mivel Linne mesterséges rendszerének képviselői a porzók számára figyelve, olyanokat is beosztályoztak oda, melyekre a synanthera vagy composita név nem volt találó, mivel virágfejcs-

kék csupán egyetlen egy virágot tartalmaznak, az új elnevezésnél olyan kalapról kellett gondoskodni, mely alá valamennyit alá lehessen szorítani. A Schultz nevű botanikusok közt az, kit Bipontinus-nak is neveznek (Carl, Heinrich élt 1805—1867), gróf A. H. G. Cassini nevével Cassiniaceák nevével ruházta föl ezt a növényes családot, mely annyira számos, hogy az ismert virágos növények $\frac{1}{10}$ részét alkotja. Mások azt állítják, hogy R. Brown volt figyelemmel Cassini gróf növénybuvárlatai iránt, ki jogtudós létére is talált időt a compositák növényosztályával úgy foglalkozni, hogy foglalkozása maradandó nyomot hagyott a növénytan fejlődése történetében.

E növényes családnak nálunk csupán dudvas szárú képviselői vannak, a Kanári szigeteken élnek ellenben olyan csorbóka (Sonchus) fajok, melyek szára cserjesedik. A Tessaria borealis R. et P. Mexican sűrűn lelhető fészkesvirágú bokor, sőt a Juan Fernandez szigeteken növő Rea 6 m. magasságú fává is fejlődik. Mivel magvaik bóbitával, ejtornyóval, mint valami szárnyaló vanak ellátva, rájuk nézve a repülés, léghajózás csak oly könnyű, mint az őszszel költözők pókokra nézve*, melyeknél a légben úszó gondolat a derült őszi napokon látható bikányál alkotja. E könnyű elterjedési mód adja magyarázatát azon növényéletnyilvánulási ténynek, hogy a fészkesvirágú növények az egész földön elvannak terjedve; kosmopoliták ők, melyek az északi sarkvidéktől a déliig csakúgy meghonosodtak az alsíkokon, mint a hegységeken föl a hóvonaltig.

Ennek igazolására szolgál annak kimutatása, hogy Magyarországon a 3183 virágos növény közt van fűféle (Graminaceae) 240, pillangós (Papilionacea) 262, fészkes (Cassiniacea) 390, mint Hunfalvy János: Magyar birodalom természeti viszonyai III. kötet 717—720. lapjain olvasható. Fiume flórájában Endlicher reidszeréből megvan 108 rend és pedig biztossággal előforduló 759 fajban; ezek közt a fűfélék 116, a pillangósok 119, a fészkesek 131 fajban képviselvek. Az első esetben a fészkesek több mint 12%-ot, a másodikban pedig több mint 17%-ot tesznek ki az összes virágos növények számában. Az én növényábrá gyűjteményemben, mely atlasz formára van berendezve, és minden faj külön lapot kap, a 188 növényfaj közt 697 a virágos, ebben a pillangósok 38, a fűfélék 51, a fészkesek 71 faj által képviselvek, tehát még itt is több valamivel 10%-nál a fészkesek száma.

E fészkesek közé tartozik a küllőrojt (Erigeron L.), melynek nemzetközi nevét Theophrastus és Dioscorides, két görög fűvészek, több fehér bóbitás composita növényre alkalmazták, különösen pedig az olyanokra, melyek gyorsan elvirágoznak és magának a zöld mezőnek is őszies, hanyatló, öregedő külsőt kölcsönöznek, midőn tömegesen lepik azt el. Tény az, hogy a fészkesek közt számtalan növény nevezhető aggnak, a menyinyiben mint például a réti kecskedisz (Tragopogon) reggel nyitja ki virágát és már délben megjelennek a magvakat diszító bóbiták, hogy ősz szakált, hatalmas pehelygombot alkossanak, melyek szétfúvásánál a gyermekek, a természetnek

*) Lásd „Kecske-méti Lapok“ 1874. 27., 28. sz.

e játszi barátai; tüdejök erejét próbálgassák; mert könnyen szétrepül az, mint a pillangó tulajdonságú udvarlónak lenge hűsége. Leunis szerint a küllőrojtnak 5 németországi faja van. Maly az ausztriai-magyar birodalom területén 7-et, Diószegi és Hunfalvy Magyarországra nézve 4-et, Gönczy Pestmegyében 2-öt emlit.

Ezek közé tartozik az illatos Erigeron acre L., mely nevét csipős nedvétől kapta, szélvirágai fehér, violás vagy vöröses színűek; száraz, homokos és terméketlen mezőket kedvel, gyakori. Egyike az igézet oszlato hibern álló növényeknek, melyet a föld népe gyermekeknek orvosságul alkalmaz. Hogy a kis gyermekek túlságos dicsérrel ártani lehet, vagyis szemmel megverni, már a régi görögök és rómaiaknál egyike volt az elterjedtebb babonáknak; mely oknál fogva, ha dicsértek illedelemből, rendesen hozzá tették jóakarattól a praefiscine kifejezést vagyis sine fascino, mi annyit jelentett, a mennyit nálunk az Isten mentesen vagy Uram bocsá... , hogy ekép az igézet élet elvegyék. Valóban boldog volna az emberiség, ha az ősök által szerzett ismeretek és az eseményekből vont tanulságok szinte oly szívósan tartanak fenn magokat a késő unokáknál, mint az ilyes babonás, üres hiedelmek. Mi azt hisszük, hogy a nagyobbacska mindkét nembeli gyermekeket sokkal hamarabb megfogja a helytelen dicséret, mint az öntudatlan csecsemőket. E növényt használták a régi mellbajok ellen is, melyek oly bámulatos gyorsan feloszlásnak indítják a szervezetet.

Másik válfaja a szeprencze (Erigeron canadense L.), mely szennyes fehér apró virágaival műveletlen talajon és kovás partokon otthonos. Amerikai eredetű növény, magvai Canadából a XVII. század közepén kerültek egy kitömött madárban Európába és 1655-ben már Páris környékén nagy mennyiségben lepte el a mezőket, azóta a szelek mindenféle annyira szárnyaikra kapták bóbitás magvait, hogy egyike a leggyakoribb gyomoknak Európában; a hová a szelek erdősegeken átszűrődve, hegygátakon erejüket veszelve el nem szállíthatják, oda elszármazott a vasútat töltése mentén, azok irányát követve városról városra. Igazi világpolgár a szeprenczek közt a havasi (E. alpinus L.), mely nemcsak a svajczi alpesek kötörmelékei közt bujálkodik, hanem a Falkland szigeteken és a Magelhaens szorosban csakúgy, mint magas éjszakon. Az egyvirágú szeprencze (E. uniflorum) még közelebb szeret élni az örök hó pereméhez, mint az előbb említett. Az Erigeron droebachense Mill., E. Villarsii Bellardi, E. glabratum Hoppe, E. attigum Vill. és E. linifolium W. alacsonyabb vidékek kedvelői, — Kecske-méti környékét azonban a főnnebb ismertett kanadai szármaszású szereti legjobban, mert csak a mult őszszel is szüret táján azzal voltak mezőink felfordulva.

UJDONSÁGOK.

— Boldog karácsony ünnepeket kívánunk tisztelt olvasóinknak s városunk minden rendű és rangú lakosainak! Vajha az ünnepi örömeiket mi-

TÁRCZA

A karácsonyfa

Azon eredetileg német szokás, Krisztus születése napját, földszített és megvilágított még leveles fenyőfával ünnepelni meg, közöttünk is évről-évre terjed. Minden jelentőségre emelkedett népnél, a melyről tudomásunk van, volt valamely ünnep, vagy ilyennek erejével bíró alkalom, a melyen szokásban volt vagy kölcsönösen egymásnak, vagy legalább bizonyos egyéneknek ajándékot küldeni. A dolog maga nagyon régi, de az említett forma némelyekre nézve még egészen új és ismeretlen, főleg alföldünkön, a hol nem terem fenyő s a német szokást már ezen egy körülménynél fogva is nehéz volt meghonosítani. Mert hogy a mesterséges úton sodronyból és zöld színű papirosból készített fenyőfa-utáztatok, mint a milyeneket itt-ott czukrászoknak boltjaikban és kirakataikban lehet látni, semmit sem érnek s a szokást inkább csúffá, mint kedvessé teszik, mondani is felesleges. A régi jó fenyőtől való eltérés és annak mesterkéltség pótlása, csak erőltetett örömet tud okozni.

Fővárosunkban a karácsonyfa már évtizedeken keresztül képezi családi örömeik symbolumát; a hol nem található, ott valószínűleg hiába keresnénk valódi öntudatlan örömet, nem, mintha itt az emberek már boldogtalanok volnának, — a boldogság érzete az öntudattal kezdődik, — hanem azért, mert a családban már nincsen oly egyén, a kinek az élet komolyabb voltáról tudomása nem volna. Örömeik ezeknek is vannak hál' istennek, de azok már nem csoportosulnak a karácsonyi fa

körül, nekik az ajándékok titkos jelek, a melyekből mint hirnökökből érzelmek és gondolatok ára vagy apályára következtetnek.

A templomok előtti terek, főleg a belvárosi plébánia körüli piac, a Haris-bazárnak a koronaherczeg-útcza felőli udvara, telve van zsámolyos és számoltyalan fenyőkkel, melyeket távol vidékről iparkodó falusiak nagy tömegben kocsin vagy vasúton szállítottak elárúsítás végett Budapestre. Az élesebb szaglőrzékekkel bíró az egészséges tudó kedvencz helyén, fenyvesben vél sétálni. Nincs illat, mely a fenyvesével fölérne, levegő, mely az ővénel erősítőbb volna. A boltok kirakatai diszebbek a sok drága csecsebecsétől, mint egyébkor s a boltok belseje gazdagabban van megrakva ritkaságokkal, mint azt közönségesen tapasztaljuk. Mindenki iparkodik magáért kitenni s a kölcsönös verseny maga nagyobb szerű tárlatot létesít. A fővárosi boltokban és kirakatokban soha annyi szép és drága mű nem halmozódik össze, mint épen karácsony előtt. A kelmekereskedők kirakatai fénylenek a selyem- és bársonytól, az aranyművesekéi az arany, ezüst, gyémánt és más drágakövektől ragyognak; a fűszerkereskedők bemutatják a forró égöv legáhitottabb termékeit, közbenközben egyegy étvágygerjesztő izletes sódort téve melljük. A könyvkereskedők sem maradnak hátra; a legújabb irodalmi termékeket a lehetőleg változatos alakban kínálják s a hires elzeviri kötésben már minden jelesebb hazai és külföldi író műve megszerezhető. Kalap kell? ott van a divatárusné válogatott raktára; báli cipő? ott a különféle cipőgyári raktár; drágaság? található majdnem minden alakban s anyagból az egyszerű fogpiszkálótól fogva föl az életnagyságú vagy azt megközelítő szoborig; vagy olesóság? ott van a Haris-bazár és a kerepesi-úti bazár belseje, a sok 27 krros bolt

s a sugárúton a gyorseladás, a szédelgésnek legegységűbb alakja. De a világ akarja, hogy megcsalassék s azért ez is rendén van.

Szülők közt már napok óta képezi bizalmas megbeszélés tárgyát, mivel lepjék meg gyermekeiket, gyermekek közt, mivel szüleiket? A legkisebb gyermekek játékot kapnak, a leányok babát, konyhát, szobát, takaréktűzhelyet, a fiúk kocsit, lovat, ostort, kardot vagy Paprika Jancsit; a nagyobbak könyvet s valami társasjátékot, vagy ruhadarabot; a felnőttek valamely ékszer, ruhát, leányok karperecet, gyűrűt, órát, lánczot, fiúk valami hasonlót. A papa a mamának selyemruhával, bársonymentével vagy más értékes tárgyval kedveskedik, a mama a papának sajátkezüleg készített házisipkával. A hol a szükségesen kívül fölőlesleg is áll rendelkezésre s a pénztárcza szívósabb természetű, ott a czélszerűt és hasznost melőzik s arra való tekintet nélkül fényűzési cikket vásárolnak meglepetésre: aranyból készített csészéket és kanalakat, drágagyöngyöket és gyémántokat, műtárgyakat bronzból, ezüstből, terracottából és porcellánból, mindenkor valami szépet és drágát.

A gyermekek is megszokták lepni szüleiket; a fiúk ritkábban, a leányok rendszeren; valami kézimunkát készítenek, papucsot, lábvánkost, függőnyt, takarót, tárczát, gyufatartót s más efféléket, a melyet czélszerűbb s tartósabb alakban jóval olcsóbban lehetett volna megszerezni. De nem a tárgyat, hanem a szándékot kell nézni. Ez már bevett szokás s a gyermekek a papával a mama, a mamával a papa ellen konspirálnak.

Mikor azután elérkezik karácsony estéje, kiki beviszi a meglepetésre szánt tárgyat a terembe, a hol a fa van felállítva, s letevén a hozottat, keresi a magáét. Minden tárgyra czédulát tűznek, melyen